

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en opmerkingen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als monument van een tuinpaviljoen met kelder in Puurs-Sint-Amands (Puurs)

Provincie: Antwerpen

Gemeente: Puurs-Sint-Amands, 1ste afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.01/12030/139.1

-

Dossiernummer: 4.001/12030/104.1

Omschrijving:

Tuinpaviljoen met kelder, Begijnhofstraat zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel, 19/12/25

De Vlaamse minister van Begroting en Financiën, Vlaamse Rand, Onroerend Erfgoed en Dierenwelzijn,

Getekend door: Ben Weyts (Signature)
Getekend op: 2025-12-19 20:49:50 +01:00
Reden: Ik keur dit document goed

Weyts Ben

Ben WEYTS

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 30 april 2025.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies bijgevolg gunstig.

Conclusie: de uitgebrachte adviezen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 30 april 2025.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies bijgevolg gunstig.

Conclusie: de uitgebrachte adviezen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 30 april 2025.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies bijgevolg gunstig.

Conclusie: de uitgebrachte adviezen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Puurs-Sint-Amands (Puurs)

Het advies werd gevraagd op 30 april 2025.

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over deze bescherming. In uitvoering van artikel 6.1.3. van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 30 april 2025.

De VCOE bracht op 12 juni 2025 een (voorwaardelijk) gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

1° Met voorliggende 'herbescherming' wordt de verplaatsingsprocedure afgerond. De commissie stelt vast dat de eigenlijke ingrepen al gebeurden in 2020, waarbij het tuinpaviljoen een 50-tal m werd verplaatst naar een nabijgelegen, nieuw aangelegde groenzone. Het is voor de commissie onduidelijk waarom nu pas – vijf jaar later – een herbescherming voorligt.

Behandeling van het advies:

De evaluatie van het beschermde erfgoedbestand, zoals ingeschreven in de Beleidsnota Onroerend Erfgoed (2019-2024) van minister Matthias Diependaele, heeft in de uitvoering van de beschermingskalender door het agentschap Onroerend Erfgoed prioriteit gekregen. Aangezien het tuinpaviljoen met kelder geen bedreigd erfgoed was, en de constructie zich na verplaatsing en restauratie in een goede bouwfysische toestand bevond, kon de opmaak van het dossier voor herbescherming na de evaluatieopdracht worden ingepland.

2° Niettemin erkent de commissie dat de nieuwe inplanting en restauratie resulteerden in een herwaardering van het tuinpaviljoen met kelder. De commissie vroeg in haar eerder advies te onderbouwen dat de nieuwe locatie een herkenbare en gepaste context zou bieden die bijdraagt aan de herwaardering en gepaste ontsluiting van het monument. Dit leidde tot een aanvulling van het opheffingsdossier. Vandaag is duidelijk dat het gerestaureerde bouwwerk door de nieuwe vrijstaande inplanting in een publieke groenzone, aan herkenbaarheid en afleesbaarheid heeft gewonnen. Verplaatsing en restauratie gebeurden met inachtnaam van de erfgoedwaarde en conform het goedgekeurde restauratiedossier. Volledigheidshalve vraagt de commissie om de aanleiding van de herbescherming, namelijk de verplaatsing en restauratie, te vermelden in het motiverend gedeelte van het nieuwe beschermingsbesluit.

Behandeling van het advies:

Deze gegevens werden toegevoegd aan de motivering in het beschermingsbesluit.

3° Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige bescherming als monument vast en verwijst naar het afbakeningsplan en de fotoregistratie die als bijlagen bij het besluit zijn gevoegd. De commissie kan de voorgestelde afbakening van bescherming ondersteunen. De commissie benadrukt wel het blijvend belang van een gepaste invulling van deze directe omgeving voor de contextwaarde van het monument als voormalige 'tuin'-constructie.

4° Artikel 2 van het ministerieel besluit verwijst naar de erfgoedwaarde van het monument en beschrijft de erfgoedelementen en -kenmerken. Het is positief dat de herbescherming aangegrepen wordt om de erfgoedwaarde te herzien. De commissie ondersteunt dan ook de nieuw toegekende 'architecturale waarde', die uitgebreid gemotiveerd wordt op basis van nieuwe inzichten en ten opzichte van andere vroeg-neogotische realisaties.

De motivering van de architecturale waarde verwijst terecht naar de zeldzaamheid als neogotische constructie initieel opgericht in een private dorpstuin. Het is de commissie evenwel onduidelijk hoe deze vaststelling tegelijk 'refereert aan de toenemende interesse in de aanleg

van privé- en siertuinen door de lagere middenklasse in de late 18de en vroege 19de eeuw'. In het inhoudelijk dossier is sprake van oprichting door een 'rentenier', maar wordt niet verder ingegaan op diens sociale achtergrond. Bovendien hangt dit aspect volgens de commissie veeleer samen met de historische dan met de architecturale waarde, hoewel het ontwerpbesluit – in tegenstelling tot de bescherming uit 1998 – geen historische waarde meer toekent.

De commissie vraagt de motivering van de architecturale waarde op dit vlak te nuanceren. Indien duidelijker aangetoond kan worden dat het tuinpaviljoen refereert aan een interesse uit de lagere middenklasse vraagt de commissie om alsnog een afzonderlijke historische waarde toe te kennen en te motiveren.

Behandeling van het advies:

Het tuinpaviljoen met kelder in Puur werd omstreeks 1812 opgetrokken in een bescheiden private tuin in dorpscontext door de familie Aerts. De bouwheer behoorde tot de lokale burgerij, hetgeen er op wijst dat ook de middenklasse in de vroege 19de eeuw een zekere status nastreefde door het aanleggen van een bescheiden lusttuin in een dorpscontext. Historische gegevens over de aanleg van de tuin en de bouwheer ontbreken echter om de sociaal-culturele context van de bouw van het tuinpaviljoen volledig te doorgronden. De beschikbare gegevens zijn ontoereikend om de historische waarde als afzonderlijke erfgoedwaarde aan het monument toe te kennen. Gezien deze ondergeschikt is aan de architecturale waarde en niet doorslaggevend voor de bescherming als monument, wordt deze verwijzing bij de evaluatie van de erfgoedwaarden weggelaten. Enkel het gegeven van een de oprichting van een tuinpaviljoen in een bescheiden tuin in dorpscontext blijft behouden in de tekst.

5° Artikel 3 van het ministerieel besluit formuleert beheersdoelstellingen voor het monument. De commissie ondersteunt een geïntegreerd en duurzaam beheer met oog voor de impact op het geheel en de draagkracht van het monument. De commissie vraagt wel om de beheersdoelstellingen nader toe te lichten in 'hoofdstuk 4. Beheersvisie' van het inhoudelijk dossier. Positief is dat beheersdoelstelling 2° ook inzet op het weren van ongewenste evoluties in de niet-beschermde omgeving van het tuinpaviljoen.

Behandeling van het advies:

In hoofdstuk 4 van het inhoudelijk dossier kunnen beheersdoelstellingen die meer concrete uitleg vergen, eventueel nader toegelicht worden. De beheersdoelstellingen omschrijven de optimale verwezenlijking van de erfgoedwaarden en zijn voor voorliggende bescherming als monument algemeen geformuleerd. Deze zijn voldoende duidelijk en dienen niet gespecificeerd te worden in het inhoudelijk dossier. Het enige specifieke aandachtspunt naar het toekomstig beheer in dit dossier is de vochtproblematiek, maar dit wordt nader toegelicht onder '2.4. Fysieke toestand van het onroerend goed'.

6° De commissie merkt tot slot op dat het tuinpaviljoen, ondanks de relatief recente restauratie, te kampen heeft met vochtproblemen en barsten. Verder onderzoek en periodieke monitoring dringen zich op om deze gebreken tegen te gaan en op te lossen. De commissie vraagt in die zin een aanvullende beheersdoelstelling te formuleren.

Behandeling van het advies:

Het monitoren en aanpakken van de vochtproblematiek valt onder regulier onderhoud. De maatregelen die nodig zijn, zijn voldoende gevat onder de generieke voorschriften voor instandhouding en onderhoud in artikel 4 van het ministerieel besluit. Dit verplicht een zakelijkrechthouder tot het nemen van gepaste maatregelen.

7° Artikel 4 van het ministerieel besluit bevat de generieke voorschriften voor instandhouding en onderhoud.

8° Artikel 5 van het ministerieel besluit bevat tot slot de toelatingsplichten voor het monument. De commissie kan deze ondersteunen.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s)

De opmerkingen werden gevraagd op 30 april 2025.

Een zakelijkrechthouder gaf op 12 mei 2025 per mail een opmerking over de bescherming van het onroerend goed. De opmerking maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier. Omwille van privacy-redenen zijn de opmerkingen van de zakelijkrechthouder anoniem opgenomen in dit document. Het beschermingsdossier bevat een overzicht van de opmerkingen en de gegevens van de zakelijkrechthouders.

De andere zakelijkrechthouders gaven geen opmerkingen over deze bescherming.

Behandeling van de opmerkingen

1.4.1. Opmerking 1

Een zakelijkrechthouder meldde geen eigenaar te zijn van de twee percelen waarop het tuinpaviljoen met kelder staat. Het beschermingsvoorstel omvat echter het tuinpaviljoen met kelder inclusief het heuveltje waarop de constructie werd opgetrokken en heeft betrekking op vier kadastrale percelen (of delen ervan). Bij administratief nazicht blijkt de zakelijkrechthouder eigenaar te zijn van de twee percelen rondom het tuinpaviljoen en om die reden aangeschreven te zijn. De zakelijkrechthouder werd hiervan op de hoogte gesteld.

Conclusie: de opmerking heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

- In het motiverend gedeelte van het ministerieel besluit werden volgende paragrafen toegevoegd: "Het tuinpaviljoen met kelder in Puurs-Sint-Amands (Puurs) werd als monument beschermd bij ministerieel besluit van 13 februari 1998. Sinds 2007 zat het bouwwerkje ingekapseld in een nieuwgebouwde sport- en evenementenhal. De verplaatsing ervan naar een meer open, groene zone kaderde binnen het Masterplan 'Tuinen van Puurs' (2014-2025). In functie van de verplaatsing werd de bescherming als monument voorafgaand opgeheven bij ministerieel

besluit van 24 oktober 2019. In 2020 werd het tuinpaviljoen met kelder een vijftigtal meter verplaatst en op deze locatie gerestaureerd.

De nieuwe locatie van het tuinpaviljoen met kelder als vrijstaand bouwwerk in een publieke groenzone biedt een herkenbare en gepaste context die bijdraagt aan de herwaardering en ontsluiting van het monument. Verplaatsing en restauratie gebeurden met inachtnahme van de erfgoedwaarde en conform het goedgekeurde restauratiedossier.”

- In het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werd in de omschrijving van de architecturale waarde volgende paragraaf geschrapt: “In Puurs is het gegeven van een tuinpaviljoen met kelder, opgericht in een bescheiden private tuin in een dorpscontext, opmerkelijk en zeldzaam daar dit refereert aan de toenemende interesse in de aanleg van privé- en siertuinen door de lagere middenklasse in de late 18de en vroege 19de eeuw.”

De zin “Het tuinpaviljoen in Puurs levert bewijs dat neogotische tuin- en parkconstructies in het eerste kwart van de 19de eeuw reeds breed ingang vonden in Vlaanderen als sierelement in de park- en tuinaanleg” werd aangepast naar “Het tuinpaviljoen in Puurs, opgericht in een bescheiden private tuin in een dorpscontext, levert bewijs dat neogotische tuin- en parkconstructies in het eerste kwart van de 19de eeuw reeds breed ingang vonden in Vlaanderen als sierelement in de park- en tuinaanleg”.